

21.11.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**21 Kasım 2023
Salı**

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

21 Kasım 2023 Salı

YASAMA BÖLÜMÜ

KANUN

7473 Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Cezayir’de Uluslararası Bir Türk Okulu Açılmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMELERİ

- Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 155)
- Emniyet Genel Müdürlüğüne Kadro İhdas Edilmesine İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 156)

CUMHURBAŞKANLIĞINA VEKÂLET ETME İŞLEMİ

- Cumhurbaşkanlığına, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ’ın Vekâlet Etmesine Dair Tezkere

YÖNETMELİK

- Gebze Teknik Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim Yönetmeliği

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

- Anayasa Mahkemesinin 27/9/2023 Tarihli ve 2018/25163 Başvuru Numaralı Kararı

9 ayda 450 bin büyükbaş hayvan ithal ettik

Burdur Ticaret Borsası Başkanı Ömer Faruk Gündüzalp, Türkiye'nin et ve süt ihtiyacını karşılamak amacıyla bu yılın 9 aylık döneminde 705,5 milyon dolar karşılığı 450 bin adet büyükbaş hayvan ithal ederken her yıl ülke genelinde 400 bin buzağı kaybı yaşandığı bildirdi.

Burdur Ticaret Borsası Başkanı Ömer Faruk Gündüzalp, Türkiye'nin et ve süt ihtiyacını karşılamak amacıyla bu yılın 9 aylık döneminde 705,5 milyon dolar karşılığı 450 bin adet büyükbaş hayvan ithal ederken her yıl ülke genelinde 400 bin buzağı kaybı yaşandığı bildirdi.

İthalat yerine buzağı kayıplarının önlenmesini isteyen Gündüzalp, önlem alınmaması halinde önümüzdeki süreçte Türkiye'nin gıda kriziyle karşı karşıya kalabileceği uyarısında bulundu.

İlk 9 aylık dönemde 705,5 milyon dolar değerinde 50-70 bini damızlık, 380 -400 bin besilik ve kasaplık olmak üzere yaklaşık 450 bin adet büyükbaş hayvan ithalatına dikkat çeken Gündüzalp "Böyle giderse yılsonuna kadar büyükbaş hayvan ithalatı

500 bini geçecek ve ülkemizden 1 milyar dolar çıkacak. 2024'te de farklı bir tablo beklemiyoruz. Ne yazık ki 2024 yılında da büyükbaş hayvan ithalatı aynı rakamları görecek. Yani 2023 ve 2024'te toplam büyükbaş hayvan ithalatımız 1 milyonu geçecek" dedi.

Gıdada ithalat büyük risk

Türkiye'nin gıda üretiminde yeterli artışı sağlaması gerektiğini vurgulayan Gündüzalp, "Üretimin güçlendirilmemesi halinde gıdaya ulaşmakta zorlandığımız günler yaşanabilecek. Üretim-tüketim dengesini öz kaynaklarımızla güçlendirerek sürdüremezsek, riskler artarak büyüyecektir. Bugün lojistik problemler, hayvan hastalıkları, fiyat istikrarsızlıkları ile birlikte küresel ölçekli siyasi ve askeri riskler düşünüldüğünde, ithalata dayalı gıda yönetimi büyük risk taşımaktadır" dedi.

Almanya sütten 20 kat fazla kazanç sağlıyor

Almanya'nın yıllık 32 milyon ton çiğ süt üretiminden 11 milyar dolar ihracat geliri elde ettiğine dikkat çeken Gündüzalp, Türkiye'nin ise 24 milyon ton çiğ süt üretimine karşılık 450 milyon dolar ihracat geliri sağlayabildiğini söyledi. Gündüzalp, sözlerini şöyle tamamladı: "Buzağı kayıpları engellenip çiftliklerimizde standartlar korunur ve hayvan varlığımız artırılırsa üretim gücümüzle birlikte ihracat gelirlerimiz de artacaktır. Avrupa ülkelerinde çiğ süt fiyatı düşerken Türkiye'de artmaya devam ediyor. Almanya ile çiğ sütte eşdeğer üretim kapasitesine sahipken onların ihracat geliri bizimkisinin 20 katından fazla. Bu ürün dengesine rağmen yaşanan gelir orantısızlığını çözmemiz gerekiyor."

Alışveriş merkezi ve marketlere toplam 6 milyar TL ceza kesildi

CHP Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, alışveriş merkezleri ve zincir marketlere yönelik yapılan denetimlerin sonuçlarına yönelik verdiği soru önergesini cevaplayan Ticaret Bakanı Ömer Bolat, yapılan denetimlerde, ilgili firmalara 6 milyar lira ceza kesildiğini açıkladı.

Yaklaşık 6 milyar TL tutarında para cezasının verildiği kararların lehe sonuçlandığını belirten Bolat, 358 milyon TL tutarındaki kararların ise aleyhe sonuçlandığını geride kalan tutarla ilgili olarak herhangi bir mahkeme sürecinin olmadığını belirtti.

Bolat, Rekabet Kurumu Kurul kararı ile kamuoyunda zincir marketler kararı olarak bilinen ve toplamda 2 milyar 682 milyon 539 bin TL ile en büyük idari para cezasının kesildiğini de ifade etti.

Para cezalarının sadece marka teşebbüslere verildiğine ilişkin eleştiriye yönelik olarak Rekabet Kurumu'nun açıklamasını da aktaran Bolat, cezaların teşebbüslerin ciroları üzerinden verildiği için teşebbüsün büyük ya da küçük olması gibi durumların ceza miktarı bakımından herhangi bir etkisinin bulunmadığını açıkladı.

Rekabet Kurumu'nun verilen para cezası kadar pazarın rekabete nasıl açılabilceğine yönelik rehberlik etme amacı olduğunu dile getiren Bolat, bu çerçevede çok sayıda soruşturmada ihlal karşısında rekabetçi ortamın nasıl sağlanacağını gösteren nokta atışı tedbirlerin de alındığını dile getirdi.

Bolat, verilen para cezalarının yanı sıra verilen kararların tüketici refahı üzerindeki etkilerini ölçmek üzere uluslararası standartlara uygun olarak yapılan analizlerle de 2021-2022 yıllarında tüketiciye 134,6 milyar TL fayda sağlandığının da görüldüğünü de sözlerine ekledi.

Türk Eximbank'ı ziyaretine yönelik kendi sosyal medyası üzerinden değerlendirmelerde bulunan Ticaret Bakanı Ömer Bolat, "Türk Eximbank, Ekim 2023 sonu itibarıyla ihracatçılarımıza 15,1 milyar dolar kredi, 18,5 milyar dolar sigorta ve garanti olmak üzere toplam 33,6 milyar dolar destek sağladı" açıklamasını yaptı.

İhracatı Geliştirme AŞ'ye de ziyarette bulunan Bolat, sosyal medya hesabından "17 Kasım itibarıyla kuruma 15 bin 10 kefalet başvurusu yapıldı. Onaylanan 12 bin 340 başvuru ile ihracatçılarımızın yaklaşık 63,2 milyar lira tutarındaki kredisi için 53,4 milyar lira değerinde kefalet sağlanmıştır" açıklamasında bulundu.

Narenciyede ihracat kabusu: Bedava veriyoruz alan yok

Narenciye üreten İspanya, Mısır ve Fas'ın fiyatları düşürmesi, enflasyonda yaşanan artış gibi nedenler narenciyede ihracatı vurdu. Üretici, narenciye dalında kaldığını belirterek, halde 1-2 TL'ye dahi alıcı bulunmadığını söylüyor.

Kış meyvelerinin başında gelen narenciye meyvelerinin satışlarındaki durgunluk nedeniyle, üretici sorun yaşıyor.

Ürünlerinin bu yıl para etmediğinden şikayetçi olan çiftçiler, yüksek rekolte beklentisine karşın ihracatın azalması, ulaşım maliyetleri ve işçi bulamamak gibi nedenlerle narenciye ürünlerinin düşük fiyatlara rağmen dalında kalacağından endişe ediyorlar.

Türkiye'nin önemli narenciye üretim merkezlerinden olan Adana, Mersin ve Hatay ve Osmaniye'de faaliyet gösteren tarımla ilgili sivil toplum örgütleri geçtiğimiz günlerde ortak bir açıklama yaparak, narenciyede 7 milyon ton gibi rekor rekolte beklenmesine karşın, satışlardaki durgunluk nedeniyle ciddi sorun yaşandığını bildirmişti.

Rakip ülkelerin fiyat düşürmesi en önemli etken

Narenciye sektöründe durgunluğun en önemli nedeninin Türkiye'nin Rusya, Ukrayna gibi dış pazarda daralma ve narenciye üreten İspanya, Mısır ve Fas gibi ülkelerin fiyat düşürmesi olarak görülüyor.

Narenciye sezonun ortasına yaklaşılmamasına rağmen hiç satış yapmayan binlerce çiftçi olduğuna dikkat çeken Adana Çiftçiler Birliği Başkanı Mutlu Doğru destek verilmez ise iç pazarda 5 milyon ton stok oluşacağını, ürünlerin dalında çürüyeceğini ve ağaçların sökülmesinin gündeme geleceğini bildirdi.

"Bedava veriyoruz alan yok"

Euronews'e konuşan Hatay'ın Erzin ilçesi Ziraat Odası Başkanı Mustafa Özdoğan, çiftçilerin çok mağdur olduğunu belirterek, "İhracatta ton başına uygulanan 230 Dolar desteğin kalkması, tarım işçisi bulma problemi, ulaşım maliyetlerinin yükselmesi ve plansız üretim alanlarının genişlemesi nedeniyle bu yıl yüksek rekolte gibi nedenlerden dolayı narenciye ürünleri üreticisini üzdü" diye konuştu.

25 yıldır narenciye tarımıyla uğraşan Ahmet Yılmaz da, ürünlerine müşteri bulamadığı için 400 ton mandalinasının dalında kaldığını söyledi.

Meyvelerin dalından toplanmadığı durumda gelecek yıllar için verim kaybına yol açtığını anlatan Yılmaz şunları söyledi:

"Erkenci olarak adlandırılan ürünlerinden olan Okitsu Mandalina sezonun sonuna geldik, bu güne kadar çok tüccar ile temasa geçtim. Gelin mandalinamı toplayın para istemiyorum yeter ki bu dalları meyveden kurtarın ben bu yıl zarar yazmaya razıyım dememe rağmen kimse gelip götürmüyor. Narenciyenin bu kadar değersiz olduğu bir sene hiç görmedim."

"Halde kilosu 1-2 liraya alıcı bulamıyoruz"

Osmaniye sebze halinde komisyonculuk yapan Halil Karakurt da, sezon başında halde kilosu 4-5 lira olan mandalının bugün 1-2 liraya alan olmadığını ifade etti.

Fiyatlardaki düşüşün en büyük sebebinin ihracatın olmaması ve yeni pazarlar bulunmamasına bağlayan Karakurt, "Narenciye toplatacak işçi dahi bulamıyoruz bu yıl o kadar değersiz hale geldi. Tüccar nakliye masraflarını düşünüyor bu ürün bir hafta on gün içerisinde tüketilmezse bozuluyor. Ne yazık ki kötü bir sezon yaşıyoruz." Dedi.

Doğu illerinde toptan narenciye tüccarlığı yapan Metin Tarhan ise, "Narenciye bu sene dalında satılmadığı gibi götürdüğümüz yerlerde de alıcı bulamıyor, Bunda havaların sıcak gitmesi, üzüm, elma, armut, kavun gibi sonbahar meyvelerin bol olmasının faktörü büyük. Haftada 3-4 kamyon mal götürüyordum şimdi haftada bir kamyon malı zor çıkartıyorum. Havaların soğumasıyla birlikte bir hareket bekliyorum" İfadelerini kullandı.

Türkiye'nin CDS'i 33 ayın en düşüğünü test etti

Türkiye'nin kredi risk primi (CDS), TCMB'nin faiz kararı haftasında 343,1 baz puan ile 19 Mart 2021 tarihinden bu yana görülen en düşük seviyeyi test etti.

İSTANBUL / EKONOMİ

Türkiye'nin kredi ödeyebilme durumunu gösteren ve risk primi olarak adlandırılan beş yıllık kredi temerrüt takasında (CDS) düşüş TCMB'nin faiz kararı haftasında devam ediyor. Kasım ayı başında 400 baz puanın altına gerileyen Türkiye'nin CDS primi, geçen hafta 350 baz puanın altına görmüştü. Türkiye'nin CDS'i bugünkü işlemlerde ise, 343,1 baz puan ile 19 Mart 2021'den bu yana görülen en düşük seviyeyi gördü.

Phillip Capital Araştırma Müdürü Onurcan Bal ekonomim.com'a yaptığı değerlendirmede, "Seçimlerin geride kalmasının ardından enflasyonla mücadele vurgusu ve para politikasında başlayan normalleşme süreci Türkiye'ye yönelik bakış açısını iyileştirirken, CDS primlerinin de hızlı bir şekilde düşüş kaydetmesine katkı sağladı" şeklinde belirtmiş; "Fed'e yönelik endişelerin yatışması ve faiz oranlarında zirvelerin görüldüğüne ilişkin güç kazanan beklentiler, ABD tahvil faizlerindeki düşüş de geliştirmekte olan ülkelerin risk priminde iyileşme görüldü. Küresel risk iştahının güç kazanması da geliştirmekte olan ülkeler ve Türkiye'nin risk primindeki iyileşmeyi destekledi" olarak eklemişti.

21.11.2023

Gözler Merkez Bankası'nda

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), kasım ayı faiz kararını perşembe günü saat 14.00'da açıklayacak. Piyasalar, bankanın faiz artırımında hız keserek, 250 baz puan yukarı çekmesini bekliyor.

Merkez Bankası, haziranda 650, temmuzda 250, ağustosta 750 baz puan, eylül ve ekimde 500'er olmak üzere beş toplantıda toplam 2650 baz puan faiz artırmıştı.

Toplam rezervler 9 yılın zirvesinde

Bankacıların yaptığı hesaplamalara göre; TCMB'nin geçen hafta 6 milyar dolar artan toplam rezervleri 9 yılın zirvesinde...

Merkez Bankası toplam rezervleri geçen hafta 134.5 milyar dolara yükselerek Eylül 2014'ten beri en yüksek seviyeye ulaştı.

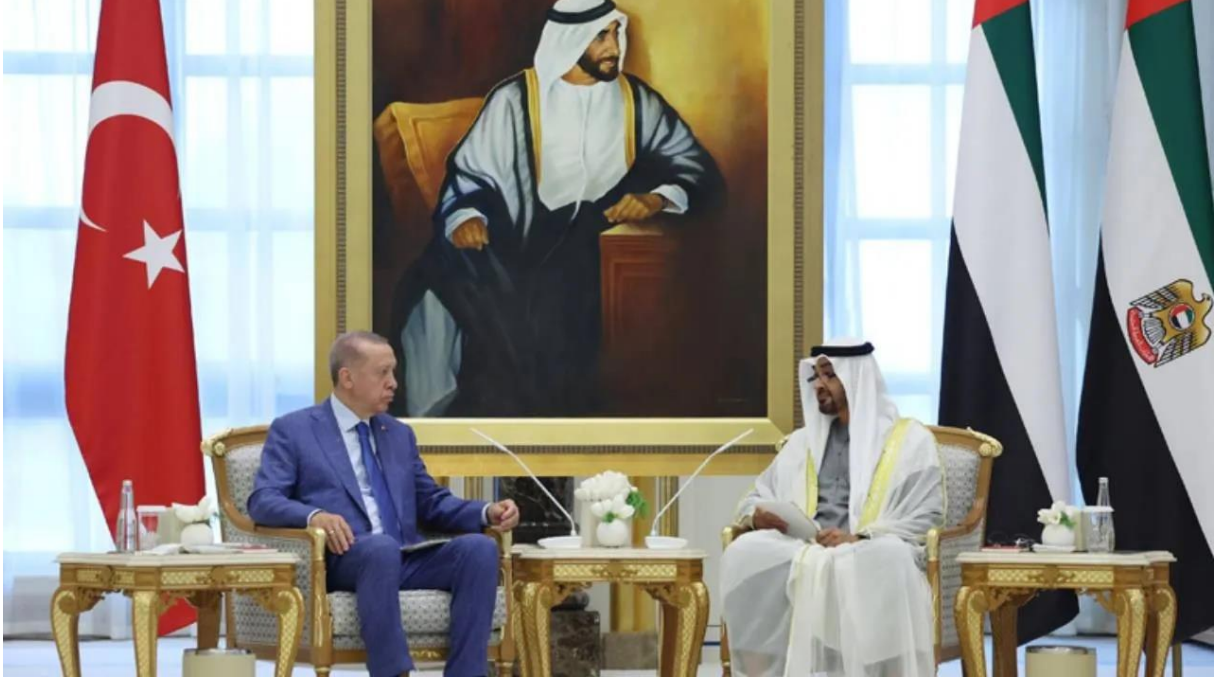
TL'nin seviyesini belirlemek için rezerv satışlarına seçim sonrası son verilmesinin ardından rezervlerde başlayan yükseliş trendi Haziran ayından bugüne devam ediyor.

Reuters'ın hesaplamalarına başvurduğu dört bankacı, öncü verilerden, TCMB'nin Perşembe günü açıklayacağı 17 Kasım ile biten haftaya ilişkin toplam rezerv artışını 6 milyar dolar olarak hesapladılar.

İlgili veriler TCMB analitik bilanço verilerinden ve öncü göstergelerden hesaplanabiliyor.

50 milyar dolar bekleniyordu: BAE'den 50 bin fidan bağışı geldi

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Türkiye'ye 50 bin fidan bağışında bulundu. Daha önce Türkiye ile Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) arasında 50,7 milyar dolarlık anlaşma imzalandığı duyurulmuştu.

Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) Ankara Büyükelçisi Said Sani ez-Zahiri, ülkesinin Türkiye'ye 50 bin fidan bağışında bulunduğunu duyurdu. Orman Genel Müdürlüğü ve BAE'nin Ankara Büyükelçiliği yetkilileri arasında Orman Genel Müdürlüğünde toplantı düzenlendi.

Büyükelçi Zahiri ve Orman Genel Müdürü Bekir Karacabey, toplantı sonrasında basın mensuplarına açıklama yaptı.

50 bin fidan dikimi

BAE'nin Ankara Büyükelçisi Said Sani ez-Zahiri, ülkesiyle Türkiye ilişkilerinin 50. yıl dönümünün kutladığını hatırlatarak, *"Türkiye Cumhuriyeti'nin güzel topraklarında, özellikle Ankara'da bir hatıra ormanı kurulduğunu ve dikildiğini duyurmaktan gurur duyuyoruz"* dedi.

Ülkesinin, Türkiye'de 50 bin anıt ağaç dikme projesi olduğunu duyuran Zahiri, bunu *"İki dost ülkenin halklarını bir araya getiren dostluğun simgesi"* olarak nitelendirdi.

Zahiri, bu girişimin BAE'nin çevreyi koruma ve sürdürülebilirliği teşvik etme taahhüdü çerçevesinde yapıldığını belirterek biyoçeşitliliği korumanın önemini vurguladı.

Bu yıl 30 Kasım ila 12 Aralık tarihlerinde BAE'nin ev sahipliğinde Dubai'de düzenlenecek BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 28. Taraflar Konferansı'na (COP28) değinen Zahirî, bu etkinliğin uluslararası toplumun iklim değışikliğı sorunlarına olan bağıllığını ifade etmesi için önemli olduğunu kaydetti.

Zahirî, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşı Emine Erdoğan'ın başta Sıfır Atık Girişimi olmak üzere çevrenin korunmasına yönelik çabalarına övgüde bulundu.

Türkiye ile BAE arasında 50,7 milyar dolarlık anlaşma

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Körfez turunun son durağı olan Birleşik Arap Emirlikleri'ni (BAE) ziyaret etmişti. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Türkiye ile Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) arasında 50,7 milyar dolarlık anlaşma imzalandığını duyurmuştu.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ziyareti kapsamında, Türkiye ile BAE arasında muhtelif alanlarda 13 belgenin imzalanıp, kabul edildiğı belirtilmişti.

Avrupa'nın zeytinyağı krizi ve Türkiye'ye etkileri

Ali Ekber YILDIRIM

21 Kasım 2023 Salı

Zeytin hasadı tüm hızıyla sürüyor. Üretim, kalite, maliyet, işçi sorunu ve daha birçok konu gündeme dahi gelmiyor. Gündemdeki tek konu yağ fiyatları. Aylardır zeytinyağı fiyatındaki artışlar tartışılıyor.

Bir üründe fiyat neden artar?

Üretim maliyetlerinin artması, üretimin azalması, ürüne olan talebin artması ve buna benzer nedenler sayılabilir.

Türkiye açısından bakıldığında bu faktörlerden maliyet artışı öne çıkıyor. Üretim bakımından 2022 yılı rekor üretimin gerçekleştiği bir yıl oldu. 2023 yılında ise “yok yılı” olmasına rağmen ortalama bir üretim var. Fiyat artışında önemli faktörlerden birisi dış talebin artması. Dünyanın en büyük zeytinyağı üreticisi İspanya ve ikinci sıradaki İtalya’da yaşanan üretim krizi nedeniyle Türkiye’deki zeytinyağına olan talep arttı. Ayrıca bu ülkelerdeki yağ fiyatları artınca Türkiye’de de arttı.

Yağ üretimi Avrupa’da 1 yılda 767 bin ton azaldı

Konuyu daha iyi anlamak için Avrupa’yı, üretici ve ihracatçı konumundaki ülkeleri incelemek gerekiyor.

Zeytinyağı üretiminin ve ticaretinin çok önemli bir bölümünü Avrupa Birliği ülkeleri gerçekleştiriyor. İspanya ve İtalya piyasanın ana aktörleri. Son beş yıllık döneme bakıldığında Avrupa Birliği’nin toplam zeytinyağı üretimi ortalama 2 milyon tonun üzerinde.

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre, Avrupa Birliği ülkelerinin zeytinyağı üretimi 2018 - 2019 sezonunda 2 milyon 263 bin ton olurken, 2019 - 2020 sezonunda 1 milyon 919 bin ton, 2020-2021 sezonunda 2 milyon 51 bin ton, 2021-2022 sezonunda ise 2 milyon 271 bin ton olarak gerçekleşti. Son 500 yılın en kurak yılı

olarak tarihe geçen 2022-2023 sezonunda zeytinyağı üretimi 1 milyon 504 bin tona geriledi. Üretim sadece bir yılda 767 bin ton azaldı. Bu gerileme ve üretimdeki düşüş oranı net olmamakla birlikte 2023- 2024 sezonunda da devam ediyor.

En büyük üretici İspanya'nın kuraklık kabusu

Dünya zeytin ve zeytinyağı üretiminde en büyük ülke konumundaki İspanya, iki yıldır kuraklık kâbusu ile boğuşuyor. Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre, İspanya'nın 2018-2019 sezonunda zeytinyağı üretimi 1 milyon 789 bin ton oldu. 2021- 2022 sezonunda 1 milyon 491 bin ton olan İspanya'nın zeytinyağı üretimi kuraklığın etkisi ile 2022 - 2023 sezonunda 780 bin tona geriledi. Neredeyse yarı yarıya azalan bir üretim var. Aynı dönemde dünyanın ikinci büyük üreticisi İtalya'da üretim 329 bin tondan 235 bin tona geriledi. Üretimdeki düşüş fiyatların artmasına neden oldu. İspanya ve İtalya üretimdeki bu açığını kapatmak için Türkiye ve diğer üretici ülkelere yöneldi. Avrupa'da yaşanan üretim krizinin Türkiye'ye yansması yüksek talep ve buna bağlı olarak fiyatların yükselmesi oldu.

Dünya zeytinyağı üretimi 3 milyon tonun altında

Avrupa'daki kuraklık ve buna bağlı olarak İspanya ve İtalya'daki zeytin ve zeytinyağı üretiminin düşmesi dünya üretimine de yansdı. Dünya zeytinyağı üretimi son yıllarda ilk kez 3 milyon tonun altına geriledi. Bundan 5 yıl önce 2018-2019 sezonunda dünya zeytinyağı üretimi 3 milyon 304 bin tondur. 2019-2020 sezonunda 3 milyon 269 bin ton, 2000- 2021 sezonunda 3 milyon 19 bin ton ve 2021- 2022 sezonunda 3 milyon 398 bin ton olan üretim 2022- 2023 sezonunda 2 milyon 729 bin tona geriledi. Dünya zeytinyağı fiyatlarındaki artışın önemli nedenlerinden birisi üretimdeki bu azalmadır.

İthalat 1 milyon ton sınırında

İspanya ve İtalya'daki üretim krizine bağlı olarak zeytinyağı ithalatı yapan ülkelerin ithalatında da düşüş yaşandı. Uluslararası Zeytin Konseyi'nin verilerine göre, zeytinyağı ithalatı 2020-2021 sezonunda 1 milyon 446 bin ton olarak gerçekleşirken, 2021-2022 sezonunda 1 milyon 139 bin ton oldu. Kuraklığın etkili olduğu 2022-2023 sezonda ise ithalat 1 milyon 66 bin tona geriledi.

Dünyada en fazla zeytinyağı ithalatı yapan ülkelere baktığımızda Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya, Kanada ve Japonya ilk dört sırada yer alıyor. Amerika'nın yıllık ithalatı 350 - 399 bin ton arasında değişiyor. 2021-2022 sezonunda 399 bin ton ithalat yapılırken 2022-2023'te ithalat 360 bin tona geriledi. Brezilya'nın yıllık ithalatı 100 bin ton civarında. 2021-2022 sezonunda 100 bin ton ithalatı olan Brezilya 2022-2023 sezonunda 85 bin ton ithalat yaptı. Kanada'nın ortalama 55 bin ton ithalatı var iken aynı dönemde 50 bin tona geriledi. Yıllık ortalama 65 bin ton ithalat yapan Japonya'nın zeytinyağı ithalatı 2022-2023 sezonunda 57 bin ton oldu.

Türkiye'nin üretimi de ihracatı da arttı

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre, İspanya ve İtalya'da kuraklığa bağlı olarak üretimde ciddi düşüş yaşanırken Türkiye'de üretim ve ihracat arttı. Türkiye'nin zeytinyağı üretimine baktığımızda 1990'lı yılların başında "var yılı" ile "yok yılı" arasında çok dalgalı bir üretim var. Ortalama olarak üretim var yıllarında 80 bin ton, yok yıllarında 40 bin ton seviyelerinde gerçekleşiyor. Çok ekstrem yıllar da var. Örneğin 1993-1994 sezonunda 48 bin ton olan üretim 1994-1995 sezonunda 160 bin tona yükseliyor. 1995-1996 sezonunda 40 bin tona gerilerken ertesi sezon 200 bin tona çıkıyor.

Ağaç varlığının 200 milyon adede çıkması ile var yılı ile yok yılı arasındaki farkın çok daraldığını söyleyebiliriz. Son yıllardaki üretim bunu doğruluyor. 2017- 2018 sezonunda Türkiye'nin zeytinyağı üretimi büyük bir sıçrama ile 263 bin tona çıktı. 2018-2019'da 193 bin 500 ton, 2019-2020'de 230 bin ton, 2020-2021'de 193 bin 500 ton olan üretim 2021-2022'de 205 bin ton oldu. 2022-2023'te ise Uluslararası Zeytin Konseyi'ne göre 380 bin ton, Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi'ne göre ise 421 bin ton zeytinyağı üretimi ile tüm zamanların rekoru kırıldı. Yani Avrupa'da üretimin büyük oranda azaldığı bir dönemde Türkiye üretim rekoru kırdı. Bu yıl beklenen üretim ise 180 bin ton.

İhracatta istikrar yok

Türkiye'nin zeytinyağı üretimine bağlı olarak zeytinyağı ihracatında da uzun yıllar istikrar sağlanamadı. Türkiye'nin ihracatı 1990'lı yıllarda ortalama 10 bin ton civarında. Arada ekstrem yıllar var. 1994-1995 sezonunda 55 bin ton, 1998-1999'da 86 bin ton ihracat yapıldı. Fakat, 1999-2000 yılında sadece 16 bin 500 ton ihracat yapılabildi. 2000-2001 yılında 92 bin ton ihracat ile o dönemin rekoru kırıldı. Sonraki yıllarda yine sert düşüşler ve artışlar var. 2010-2011 sezonunda sadece 12 bin tonluk ihracat yapıldı. 2012-2013 sezonunda bir kez daha 92 bin tona ulaşıldı. Son yıllarda ortalama 45-50 bin ton ihracat yapılırken 2022-2023 sezonunda Ege İhracatçı Birlikleri'nin verilerine göre 150 bin tonu aşan bir ihracat var.

Zeytinyağı ihracatı 150 bin tonu geçti.

Ege Zeytin ve Zeytinyağı İhracatçıları Birliği verilerine göre, 2021-2022 (1 Kasım 2021-31 Ekim 2022) sezonunda 58 bin 271 ton olan Türkiye'nin zeytinyağı ihracatı 2022-2023 sezonunda (1 Kasım 2022-31 Ekim 2023) yüzde 158 artışla 150 bin 618 tona çıktı.

Aynı dönemde ihracat geliri yüzde 259 artışla 201 milyon 491 bin dolardan 723 milyon 858 bin dolara ulaştı. 2021-2022 sezonunda zeytinyağının litresi ortalama 3,46 dolardan ihraç edilirken, 2022-2023 sezonunda 4,81 dolardan ihracat yapıldı. Bu fiyatları değerlendirirken bugünkü fiyatlarla karşılaştırmak yanıltıcı olur. 1 Kasım 2022'den 31 Ekim 2023'e kadar olan dönemin ortalama fiyatı bu.

Geçen sezon, zeytinyağının yüzde 46'sı dökme, yüzde 4'ü varilli, yüzde 50'si kutulu ihraç edildi. Bu sezon ise, son 3 ayda dökme ve varilli ihracat yasağına rağmen, yüzde 71 dökme, yüzde 6 varilli ve yüzde 23 kutulu ihraç edildi.

Tariş'in zeytinyağı alım fiyatları

Zeytinyağı piyasasının önemli aktörlerinden biri olan Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği her yıl zeytinyağı alım fiyatını açıklar. Açıkladığı fiyat, piyasa açısından belirleyici olur. Tariş, 2019 yılında 0.3 asit yemeklik zeytinyağı alım fiyatını litre başına 20 lira olarak açıkladı. 2020'de 26 lira, 2021'de 35 lira olarak açıklanan fiyat, 2022'de 81 lira olarak belirlendi. Tariş, 2023 yılı ürünü 0,3 asit yemeklik zeytinyağı alım fiyatını litre başına brüt 295 lira açıkladı.

Tariş, 0,3 asit yemeklik zeytinyağı fiyatını açıklarken asit oranına göre diğer yağlar için de fiyat açıklıyor. Buna göre, 0,5 asit yemeklik yağın litresi brüt 275 lira, 1 asit yağ için litre başına 220 lira, 1,5 asit yağ için 205 lira ve 2 asit yağ fiyatı ise 200 lira açıklandı. Rafinalık yağlar için açıklanan fiyatlar çok daha düşük. Dolayısıyla Tariş, en kaliteli yağ ile en düşük kaliteli yağ alım fiyatını 295- lira ile 75 lira arasında fiyat açıkladı.

Bu yıl özellikle 0,3 asit zeytinyağının çok az olduğu ifade ediliyor. Bu nedenle üreticiler ellerindeki yağı 295 liradan satacaklar diye algılanmasın. Ayrıca, "ihracatta yasak var" diye üreticinin elindeki yağı ucuza almak isteyenlere de fırsat verilmemeli. Dökme ve varilli olarak ihracattaki yasak sürüyor. Kutulu ihracatta ise bir yasak yok. Kaldı ki ihracat kısıtlamasına ilişkin kararın alındığı Temmuz 2023'te zeytinyağının litresi 185 liraydı. Bugün Tariş'in fiyatlarını yukarıda yazdım. İhracat kısıtlaması fiyat artışını durduramadı.

Raf fiyatları çok farklı

Tüketici açısından bakıldığında, hem alım gücünün düşmesi hem de fiyatların artması nedeniyle zeytinyağı tüketimi dar gelirli için hayal oldu. Raflarda daha çok 2022-2023 sezonu yağlar satılıyor. Yeni hasat döneminin yağları "erken hasat" olarak satılıyor. Geçen sezonun yağları şu anda raflarda 5 litresi 1650 lira ile 1850 lira arasında değişen fiyatlardan satılıyor. Raflarda 1 litrelik yağlar pet şişede 280-290 lira, teneke kutuda 290 lira, cam ambalajda 310- 320 liradan satılıyor. Bu fiyatların altında veya üstünde fiyatlar elbette var. Marketten markete veya internet sitelerinde fiyatlar değişiklik gösteriyor. Ama 5 litresi 400-500 liraya zeytinyağı olmayacağını tüketicinin bilmesi gerekiyor. O fiyata satılan yağlar zeytinyağı değildir.

Özetle, Avrupa'da yaşanan kuraklığın etkisi ile zeytinyağı üretiminde büyük düşüş var. İspanya ve İtalya üretimdeki açığını kapatmak için Türkiye'den yağ talep ediyor. Türkiye'de geçen yıl rekor üretim vardı, bu yıl "yok yılı" na göre normal bir üretim var. Üreticinin artan maliyetleri ve dışarıdan gelen talep nedeniyle zeytinyağı fiyatı artıyor. Sadece Türkiye'de değil, dünyada da artıyor. Uluslararası Zeytin Konseyi'ne göre

İspanya'da 9-15 Ekim haftasında geçen sezonun aynı dönemine göre yüzde 80,2 artışla sızma zeytinyağının litresi 7,97 Euro'ya ulaştı. İtalya'da aynı dönemde fiyat yüzde 63,8 artışla 8,7 Euro'ya çıktı. Yunanistan'da ise yüzde 123,2 artışla 7,7 Euro oldu. Tunus'ta ise sızma zeytinyağının fiyatı Eylül 2023'ün son haftasında 8,2 Euro oldu. Dünyadaki bu fiyat artışı Türkiye'ye de yansıyor. Öyle görünüyor ki zeytinyağında fiyat tartışması devam edecek.

Avrupa Birliği zeytinyağı üretimi (Bin Ton)

Sezon	İspanya	İtalya	Yunanistan	AB Toplam*
2018-2019	1.789	173	185	2.263
2019-2020	1.125	366	275	1.919
2020-2021	1.389	273	275	2.051
2021-2022	1.491	329	232	2.271
2022-2023	780	235	350	1.504

Kaynak: Uluslararası Zeytin Konseyi *İspanya, İtalya, Yunanistan ve diğer AB ülkeleri toplamı

Yılı negatif reel faizle tamamlayacağız

Şeref OĞUZ

21 Kasım 2023 Salı

Yılın son faiz kararlarının alınacağı dönemdeyiz. Merkez Bankası'nın bu toplantıda politika faizini 250 baz puan artırarak %37,5'e çıkarması bekleniyor. Yabancı kurumlar da TCMB'nin sıkılaşma döngüsünde, tempoyu düşüreceği tahmininde... Yılsonu tahmini; maksimum %42,5, minimum %38.

Merkezin kararını bekleyiş, biraz da herkesin yağmurlu bir günde güneşin çıkmasını beklemesi gibi; "acaba bu sefer şemsiyelerimizi kapatabilecek miyiz?" Merkez bankasının yeni adımları, enflasyonun altında bir faize işaret ederken yılın da negatif reel faizle tamamlanacağı görülüyor.

DOLANDIRICILIKLAR ARTTI

Merkez kararını veredursun her yerde dolandırıcılıklar arttı. Sistemde görülen en ufak boşluk bile aff edilmiyor. Kredi bulmada zorlanana kredi sunan seçenekler, borsada alım yapmak isteyenlere kazanç garantisi verenler... Kredi kartı kopyalayanlar, teknolojik üçkağıtlar, malzemeden çalanlar, eksik bilgi verenler, ucundan bucağından yapılan kesintiler... Herkes bir yerden enflasyon telafisinde...

İKİ SORU İKİ CEVAP

Faize rağmen dolar neden tırmanmıyor?

Faiz oranları ve döviz kurları arasındaki ilişki, karmaşık ve çok sayıda faktöre bağlıdır. Genel olarak, bir ülkenin merkez bankası, faiz oranlarını artırdığında, o ülkenin para biriminin değeri artar. Bunun nedeni, yüksek faiz oranlarının yabancı yatırımcıları çekmesi ve dolayısıyla para biriminin değerini artırmasıdır. Ancak, faiz hareketine rağmen dolar artmıyorsa, dolar kuruna dair beklentiler de kırılmıştır. Önemli olan bu kırılımin nedenidir.

Negatif reel faiz ortamında para nereye yöneliyor?

Paranın adres bulmada zorlandığı bir ortamdayız. Bir miktar eurobondlara kayış yaşanırken ana hattı olan değerlenme araçlarında sıkıştı.

not

HETERODOKS KORODA ORTODOKS SOLO

Orkestra şefi, dinleyici istek eserini icra etmek zorunda kaldı. Birinci kemanı değiştirdi ama koroyu aynı bıraktı. Yeni virtüöz Ortodoks notalarla gayrette ancak koro; hala önündeki bir önceki konserin heterodoks mezûrlarını icrada... Harmoni sağlanmazsa yeni bir bitmeyen senfonimiz olacak.

Yeni virtüözün (yeni ekonomi yöneticisinin) ortodoks (geleneksel) notalarla (politikalarla) çabası, makul ekonomi politikalarına dönüş çabasını temsil ediyor. Ancak, koro (ekonomi politikalarının diğer unsurları) hala eski, heterodoks mezûrlarla (yaklaşımlarla) çalmaya devam ediyor.

Heterodoks mezûrlardan bazıları; hala eski politikanın tonunda... Faiz hariç neredeyse tüm notalar aynı. İhracatçının %40 dövizini esarete, %2 komisyon berdevam, bankalarda döviz satış kotasyonları sürüyor ve spreadler bildiğiniz gibi...

İyi de bu harmonisiz konsere neden mecbur bırakıldık? Baş sebep, döviz girişi olmaması... Yedi düveli dolaşıp kaynak arıyoruz ve hangi kapıyı çalsak, karşımızda o buruk acı; "Naci Ağbal"ı unutmadık." Üstelik içeride dövize olan talep yeniden kıpırdadı ve liralışalım derken dolarizasyon meltemi, giderek fırtınaya dönmeye başladı.

Önerim; heterodoks koroya bir süre "es" vermek. Zira müzik, sadece notalardan değil, "es"lerden de oluşur. Böyle giderse olacağı şudur; "men çe goyem, tamborem çe zened." Ben ne derim, tamburam ne çalar... Yazık değil mi konser salonunu dolduran 84 milyon izleyiciye...

Yıllık enflasyon düşse de fiyatların yönü hep yukarı, hep!

Alaattin AKTAŞ

21 Kasım 2023 Salı

Aralık 2021... Yıllık tüketici fiyat artışı yüzde 36'yı buluyor. 2000 sonrasının en yüksek yıllık artışı... 2021'in eylülünde başlatılan yeni ekonomi politikasının meyvesi hasat ediliyor adeta...

Yıllık enflasyon 2022'de giderek yükseliyor. Vatandaşın "**Benim hissettiğim çok daha fena, bu oranlar ne ki**" dediği dönemin başlangıcı. Ekim ayına geliniyor, yıllık artış yüzde 86'ya ulaşarak rekor kırıyor.

Sonra düşüş başlıyor, yıllık oranda tabii ki. Dün yazdığımız nedenle; malum baz etkisi. Fiyatların düştüğü tabii ki yok.

Bu yılın haziranı, yüzde 38'e kadar iniliyor. Oran görece düşük ama vatandaş inim inim iniyor. Yıllık enflasyon oranı aşağı-hayat pahalılığı yukarı!

"**Seçim bitti, artık döviz kurunu biraz bırakalım**" deniliyor, hem başka çare de pek yok ve kur artıyor. Bunun etkisiyle temmuz ve ağustosta hiç görülmedik artışlar yaşanıyor.

Ve yine aynı vaatler duyulmaya başlanıyor:

"**Enflasyon biraz daha yükselecek ama 2024 sonunda yüzde 36'ya inecek. Hele birkaç yıl daha sıkın dişinizi, tek haneyi göreceğiz.**"

Yüzde 36 ne zaman, 2024 sonunda, gerçekleşirse o da...

Diyelim gerçekleşti. Grafiğin başlığında "**Bizim enflasyon tarih gibi, hep tekerrür ediyor**" derken haksız mıyız?

Üç oran...

■ Aralık 2021'de yıllık oran kaç, yüzde 36...

■ Aradan bir buçuk yıl geçiyor, bu yıl hazirandaki oran kaç, yüzde 38...

■ Bir buçuk yıl sonra Aralık 2024 için tahmin kaç, yüzde 36...

Üç yıl ve başladığımız yere geleceğiz, gelebilirsek eğer... Bu başarı mı yani!

Ya fiyatlar?

Yıllık oran üç yılda başladığı yere diyelim döndü. 2024 sonunda yüzde 36 çok ama çok zor da, diyelim bu orana inildi.

Peki ya fiyatların düzeyi ne oldu?

Tüketici fiyat endeksini herhangi bir tüketim kalemi gibi düşünebilirsiniz.

TÜFE 2021'in aralık ayında 687 düzeyindeydi. Varsayalım o ay bir tüketim malı için 687 lira ödüyordunuz.

Yıllık enflasyon oranı arttığında cebinizden çıkan para tabii ki artıyor da, yıllık oran gerilediğinde cebinizden daha az mı para çıkıyor, hayır.

Örneğin enflasyonun yüzde 86 ile zirve yaptığı geçen yılın ekiminde cebinizden çıkan para 1.084 liraya yükselmiş.

Peki yıllık enflasyonun yüzde 38'e indiği bu yıl haziranda aylık olarak ne harcamışsınız, 1.352 lira.

Seneye aralıkta yeniden yüzde 36'yı yakalayabildiğimizde bile cebinizden aylık 2.532 lira çıkacak.

■ Aralık 2021'de enflasyon yüzde 36 iken 100 lira harcıyorsunuz.

■ Haziran 2022'de enflasyon yüzde 38'e indiğinde harcanan para 197 liraya çıkıyor.

■ 2024'ün aralık ayında yıllık enflasyon tahmin edildiği gibi yüzde 36'ya indiğinde ise harcanan para 369 lirayı bulacak.

Yıllık enflasyon üç yıl önceki düzeyde ama cepten çıkan para 100'den 369'a çıkmış.

Tabii ki bu hesaplama TÜFE'nin gerçek fiyat artışını yansıttığı varsayımına dayanıyor. Ayrıca unutulmamalı ki TÜFE çok gerçekçi ölçülüyor olsa bile bu oranlar ortalama değişimi gösteriyor. Vatandaşın, geliri düştükçe zorunlu harcamalara ağırlık vermek durumunda kaldığı, bu çerçevede harcamanın çok büyük bir kısmının gıda ve barınmaya yapıldığı, bu kalemlerdeki fiyat artışının da ortalamanın üstünde olduğu biliniyor.

Bir yanlış var da, nerede?

Yıllık enflasyon oranı çıkıyor, iniyor, çıkıyor, tekrar iniyor ya da ineceği umuluyor.

Enflasyon 2024 sonunda değilse bile bir gün inecektir, bu kesin; ama önemli olan orada tutabilmek.

Niye bu dalgalanmayı yaşadığımızın üstünde durmak gerekmez mi? Ekonomi yönetimi yanlış tercihlerde bulunup hata mı yapıyor, yoksa onlar işlerine karışıldığı için istemeye istemeye yanlış kararlar mı alıyor?

Nasıl olduğu aslında ikinci planda... Sonuçta birileri yanlış yapıyor.

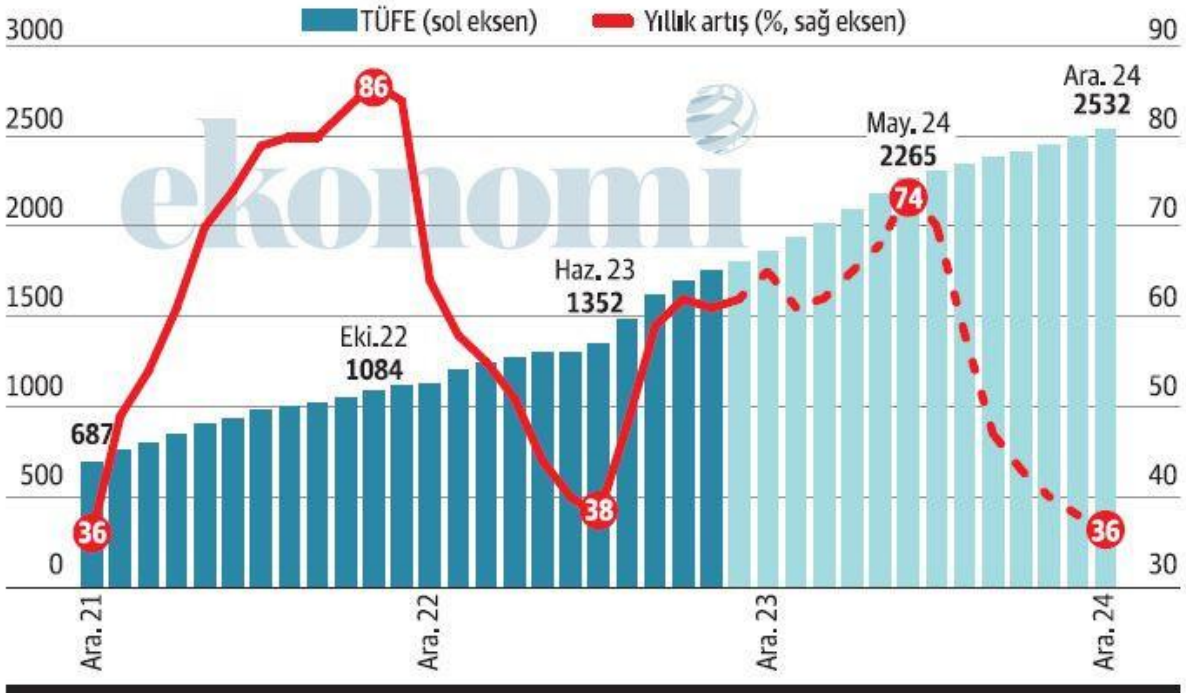
Tekrar grafiğe dönelim...

Grafikteki oranları gösteren kırmızı çizgi fazla önemli sayılmaz.

Asıl o kutular var ya, koyu renkle gerçekleşen dönemi, açık renkle gelecek dönemi gösteren kutular; onlar fiyatların sürekli arttığını ve vatandaşın bu fiyat artışlarının karşısında hep yenik düştüğünü ortaya koyuyor.

Ve dün de söylediğimiz gibi şu enflasyonda da ne bel varmış; birkaç yılda bir kırılmakla(!) birlikte adeta dokuz canlı, hiçbir şey olmuyor!

Bizim enflasyon da tarih gibi, hep tekerrür ediyor!

Yabancı varlığı 600 milyar doları aştı

Naki BAKIR

21 Kasım 2023 Salı

Uluslararası yatırımcıların ilk yarıda yüzde 11,2 eriyen Türkiye'deki varlık ve alacaklarının tutarı 3'üncü çeyrekte yüzde 8,6 artışla 602,4 milyar dolara ulaştı. Yabancıların Türkiye'deki doğrudan yatırımlarının değeri 163 milyar, hisse senedi, DİBS gibi kağıtlardaki sıcak para yatırımları ise 96,6 milyar dolar. Yabancıların Türk kamu ve özel sektöründen kredi alacakları ile mevduatları 342,5 milyar, bir yıl içinde geri ödenecek dış borç ise 211 milyar dolar.

443.1

milyar dolar

2017 4'üncü çeyrekte uluslararası yatırım pozisyon açığı

163.3

milyar dolar

Yabancı doğrudan yatırımların 2023 üçüncü çeyrekteki değeri

	2022	2023	2023	2023	3. Çeyrek Değ. %	
		1.Çeyrek	2.Çeyrek	3.Çeyrek	3. Ç./2. Ç.	3. Ç./2022
TOP. YABANCI VARLIĞI	625,1	571,8	554,8	602,4	8,6	-3,6
DOĞRUDAN S. YATIRIMLARI	204,5	140,5	124,6	163,3	31,0	-20,2
PORTFÖY YATIRIMLARI (Sıcak para)	93,3	88,8	85,6	96,6	12,7	3,5
-Hisse senetleri	28,8	24,4	22,5	32,1	42,5	11,4
-Borç senetleri (Tahvil, bono)	64,5	64,4	63,2	64,5	2,1	0,0
Bankalar	10,7	9,6	9,8	10,6	8,6	-0,4
Genel Hükümet (DİBS)	43,2	45,3	44,8	45,1	0,5	4,3
Diğer Sektörler	10,7	9,4	8,6	8,8	3,3	-17,3
DİĞER YATIRIMLAR	327,3	342,5	344,5	342,5	-0,6	4,7
-Efektif ve mevduatları	88,5	98,9	103,0	102,0	-1,0	15,2
Merkez Bankası'ndaki	32,8	39,3	46,2	45,7	-1,1	39,4
Bankalardaki	55,7	59,6	56,8	56,3	-0,8	1,0
-Açıklı krediler	179,6	182,6	182,2	182,9	0,4	1,8
Bankalara	55,9	57,2	58,8	60,2	2,5	7,7
Hükümete	22,5	22,8	22,6	22,3	-1,1	-0,9
Özel sektöre	101,1	102,5	100,8	100,3	-0,5	-0,8
-Ticari Krediler (Reel sektöre)	51,9	53,8	52,1	50,5	-3,1	-2,6
-SDR Tahsisatları	7,2	7,3	7,2	7,1	-1,8	-1,6
TÜRKLERİN Y. DIŞI VARLIKLARI	308,4	307,6	294,4	304,0	3,3	-1,4
ULUSLARARASI YATIRIM AÇIĞI	-316,7	-264,2	-260,4	-298,3	14,5	-5,8

Türkiye’den yatırım göçü kaygıları artarken, doğrudan ve sıcak para yatırımları ile açılan kredi ve mevduatlardan oluşan yabancı varlıklarının toplam stok değeri üçüncü çeyrekte yeniden artışa geçerek 600 milyar doları aştı. Devam eden bölgesel savaşlar ve iç gelişmelere bağlı istikrarsızlık algısının da etkisiyle son yıllarda yabancı yatırımlar sert fren yaparken, yerli sermayenin dışarıya yönelişi de arttı.

Çok sayıdaki yabancı markadan sonra, en son BP’nin de Türkiye pazarından çıkması ile ülkeden yatırım göçü kaygısı büyüdü. Merkez Bankası’nın açıkladığı uluslararası yatırım pozisyonu verileri ise yabancıların yılın ilk yarısında önemli miktarda eriyen varlık ve alacaklarının değerinin 3’üncü çeyrekte yerini artışa bıraktığını ortaya koydu.

163 milyar dolarlık doğrudan yatırım

Yabancıların Türkiye’deki doğrudan yatırımlarının 2022 sonunda 204,8 milyar dolar düzeyinde bulunan stok değeri, bu yılın ilk yarısında yüzde 39,1 oranında yaklaşık 80 milyar dolar eriyerek 124,6 milyar dolara inmişti. Yabancı doğrudan yatırımlarının değeri 3’üncü çeyrekte ise yüzde 31 oranında 38,7 milyar dolar büyüyerek 163,3 milyar dolara yükseldi.

Bunun 151,7 milyar dolarını, ana merkezi başka ülkelerde bulunan uluslararası doğrudan yatırımcının Türkiye’de yeni bir şirket kurmak ya da mevcut şirketlere iştirak etmek amacıyla yaptığı yatırımı kapsayan ‘sermaye yatırımları’; 11,6 milyar dolarını ise yurt dışı firmaların Türkiye’deki iştirakine sağladığı ticari ve nakdi kredi plasmanları oluşturuyor.

Sıcak para yatırımı 96,6 milyar dolar

Uluslararası yatırımcıların Türkiye’de Borsa ve tahvil, bono gibi borçlanma senetlerinde tuttukları ve ‘sıcak para’ portföylerinin piyasa değeri de 3’üncü çeyrekte yüzde 12,7 artarak 96,6 milyar dolara çıktı. Yabancı portföyü, ilk iki çeyrekteki erimeyi 3’üncü çeyrekte kaydettiği 11 milyar dolarlık artışla kapayarak 2022 sonu düzeyinin üzerine çıktı.

2014 son çeyrekte 191 milyar dolarla tarihi en yüksek düzeyine çıkan yabancı sıcak para portföyü, izleyen dönemde sürekli eriyerek 2022’nin son çeyreğinde 93,3 milyar dolara, bu yılın 2’nci çeyreğinde de 85,6 milyar dolara kadar inmişti. Yabancı sıcak para portföyünün değerindeki büyüme esas olarak BIST’ten aldıkları hisse senetlerinin değerindeki artıştan kaynaklandı.

Büyük bölümü oluşturan borçlanma senetlerinin değeri 3’üncü çeyrekte yüzde 2,1 artışla 64,5 milyar dolar olurken, verileri Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) tarafından tutulan hisse senetlerinin piyasa değeri ise yüzde 42,5 oranında 9,6 milyar dolarlık bir artışla 32,1 milyar dolara yükseldi. MKK verilerinden hesaplanan portföy değeri uluslararası yatırım pozisyonu tablosunda stok veri olarak, iki dönem arasındaki değişim ise fiyat ve kur hareketlerinden arındırıldıktan sonra ‘akım veri’ olarak

ödemeler dengesi tablosunda cari açığın finansmanına dair sermaye hesabı kalemine kaydediliyor.

Hesaplama, hisse senedi stoku içinde yer alan ancak yüzde 10 kriterini aşması nedeniyle doğrudan yatırım konusu olan ve BIST'te gerçekleştirilen hisse senedi alımları, 'Portföy Yatırımları' kaleminden düşülerek 'Doğrudan Yatırımlar' kalemine yansıtılıyor.

Yabancıların kredi ve mevduatları

Yeni ekonomi yönetiminin Türkiye'nin son dönemde hızla büyüyen dış kaynak ihtiyacını karşılamak için yurt dışı turları sürerken; dış finans kurumlarının Türk kamu ve özel sektörüne kullandığı krediler ile yurt dışı yerleşiklerin Türk bankalarına açtığı mevduat hesaplarının toplam hacmi ise 3'üncü çeyrekte yüzde 0,6 azalarak 342,5 milyar dolar oldu.

Ödemeler dengesi tablosunda 'diğer yatırımlar' başlığı altında yer alan söz konusu büyüklük, son çeyrekteki azalışa rağmen 2022 sonu düzeyinin ise 15,2 milyar dolar üzerinde. Söz konusu hacmin 102 milyar dolarını Merkez Bankası ve bankalardaki efektif ve mevduatları; 182,9 milyar dolarını bankalar, genel hükümet ve özel sektöre kullandıkları krediler, 50,5 milyar dolarını reel sektöre açtıkları ticari krediler, 7,1 milyar dolarını da Türkiye'nin kotası çerçevesinde Merkez Bankası'na rezerv sağlamak amacıyla IMF tarafından tahsis edilen SDR cinsinden uluslararası rezerv olan Özel Çekiliş Hakkı oluşturuyor.

Uluslararası yatırım pozisyon açığı

Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışındaki varlık ve alacaklarının toplam tutarı da 3'üncü çeyrekte yüzde 3,3 büyüyerek 304 milyar dolara yükseldi. Türkiye için "yükümlülük" oluşturan yabancıların Türkiye'deki varlık ve alacaklarından, Türklerin yurt dışı varlıkları düşülmesi yoluyla hesaplanan net uluslararası yatırım pozisyonu eksi (-) 298,3 milyar dolar olarak gerçekleşti.

Türkiye'nin uluslararası yatırım pozisyonundaki bu açık önceki çeyreğe göre yüzde 14,5 oranında 37,9 milyar dolar büyümesine rağmen, 2022 sonu düzeyinin yüzde 5,8 (18,4 milyar dolar) altında kaldı. Uluslararası yatırım pozisyonu açığı 2017'nin 4'üncü çeyreğinde 443,1 milyar dolarla en yüksek düzeyi görmüş, izleyen dönemde küçülerek 2022'nin son çeyreğinde 316,7 milyar dolara inmişti.

Bir yılda 211 milyar dış borç ödenecek

Ekonomi yönetiminin dış kaynak arayışında, yığılmış dış borcun çevrilmesi başlıca unsur. MB 'ye göre, eylül itibarıyla gelecek bir yıl da kamu ve özel sektörünün 211 milyar dolar dış borç ödemesi bulunuyor. Bunun 43,2 milyarı merkezi yönetim, yerel yönetimler, fonlar, kamu bankaları ve KİT'ler olmak üzere kamuya ait.

MB'nin de eriyen rezervleri tahkim amacıyla gittiği swaplar kaynaklı 45,7 milyar dolarlık bir geri ödemesi bulunuyor. Dış borç servisinin 122,1 milyar dolarla en büyük bölümü özel sektöre ait. Banka ve finans kurumlarının bir yıl içinde 56,9 milyar, reel sektör firmalarının da 65,2 milyar dolarlık dış borcu çevirmesi gerekiyor.

Yatırım göçü sürer mi?

Sıcak para yatırımlarının aksine fabrika yatırımı gibi kalıcı, elle tutulur, gözle görülür olan, yatırım sermayesinin yanı sıra üretim teknolojisi ve işletmecilik bilgisini de beraberinde getiren, üretim ve ihracat yapan, istihdam sağlayan yabancı doğrudan yatırımları, büyüme ve ekonomik istikrar açısından büyük önem taşıyor. 111 yıldır Türkiye’de faaliyet gösteren İngiliz Petrol şirketi BP, 700’den fazla akaryakıt istasyonu ve lisans hakkını devredip Türkiye pazarından çıkması ekonomi çevrelerinde ses getirdi.

Daha önce de 1997’den itibaren Türkiye’de üretime başlayan Honda da Türkiye’de de popüler olan Civic modelini ürettiği Gebze fabrikasını 2021 yılı Eylül ayında resmen kapatmıştı. Yerli ve yabancı yatırımlarda ‘göç’ olgusunun arttığı son yıllarda Türkiye’den çıkan bazı markalar şunlar:

- Honda
- PayPal
- Conforama
- Gittigidiyor (ebay)
- Toys R Us
- Douglas
- Bestbuy
- Electro World I La Senza
- Tesco I C & A
- Topshop
- Diasa
- Dartyl Chevrolet
- Cnbc-el TNT
- MTV Türkiye
- Glovo
- Rock’n Coke
- Debenhams
- Banana Republic
- Iglol Saturn
- Wendy’s I Park Bravo

Abdulkadir Selvi

Akşener, İYİ Parti’de tacizi mi ima etti

Adı İYİ Parti ama partide iyi şeyler olmuyor. İstifalar, tehditler, mide bulandırıcı suçlamalar nedeniyle parti tam bir cadı kazanına dönmüş durumda.

İş öyle bir noktaya geldi ki, Meral Akşener meydan okumak zorunda kaldı. “İspat etsinler politikayı bırakacağım” dedi.

İYİ Parti açısından kritik haftalardan birine daha girildi. Birine diyorum çünkü partinin önünde kritik haftalar var. Çünkü Meral Akşener partiyi toparlayamıyor. Meral Akşener, parti içindeki hesaplaşma sürecini kurultayında başlattı. Ve iki cephe açtı. Biri CHP ile hesaplaşmaya girdi, diğeri ise partisine ayar vermeye kalkıştı.

ÖNCE CHP İLE KÖPRÜLERİ ATTİ

CHP’den 15 milletvekili istemesini hayatının en büyük pişmanlığı olarak gösterdi. Parti içine dönük olarak, “Herkes haddini bilecek. Parti içinde şımarıklığı bitireceğim” demişti.

Akşener’in sopayı göstermesine rağmen kriz iki cephede de büyüyerek devam etti.

Kılıçdaroğlu, CHP kurultayında, “Sırtımdaki hançerle seçime girmek zorunda kaldım” deyince, Akşener’den yanıt gecikmedi. “Ben hiç kimsenin arkasından hançer vurmam. Ya göğsünden ya kalbinden saplarım” dedi.

İSTİFA FURYASI BAŞLADI

İYİ Parti’deki tartışmalar ise krize dönüştü. Eskişehir Milletvekili Nebi Hatipoğlu ve Ankara Milletvekili Adnan Beker istifa etti. Nebi Hatipoğlu, AK Parti’ye katıldı.

Siyasi partilerde hizipler olur, gruplaşmalar yaşanır ama İYİ Parti’de yaşananlar çok farklı.

ÜMİT DİKBAYIR'I HEDEF ALDI

Meral Akşener, "İsterse en yakınım olsun vallahi değiştireceğim" demişti. Akşener'in mesajının adresinin Sakarya Milletvekili Ümit Dikbayır olduğu ortaya çıktı. Dikbayır, Akşener'in akrabası olarak biliniyordu.

Peki Ümit Dikbayır'la ilgili sorun ne? Ümit Dikbayır, İYİ Parti'nin kasasında 132 milyon TL'nin eksik olduğu, yurtdışına para transfer edildiği, Meral Akşener'in eşinin, oğlunun ve gelinin hesaplarının incelendiği gibi iddialarla gündeme gelmişti. Ümit Dikbayır bu iddiaların araştırılması için parti yönetimine dilekçe verdi. İspat edilirse milletvekilliğinden istifa edeceği restini çekti.

AKŞENER'DEN RESTE REST

Akşener, geri adım atmadı. Reste restle karşılık verdi. "Benim değil, oğlumun ve eşinin hesaplarının kontrol edildiği gayri resmi bildirildi. Bu doğru bir bilgi. Biz ilgili bankaya müracaat ettik, şimdi o gayri resmi bilgi resmi hale gelecek. Buradan dünkü sorulara son bir cevap vereyim; benim, oğlumun, gelinimin, yeğenlerimin, çocukluk arkadaşlarımızın, hiçbirinin bu ülkenin hiçbir belediyesiyle; ne AK Parti belediyesiyle ne CHP belediyeleriyle herhangi bir irtibatı, iltisakı, işi, gücü yoktur. Bunu ispat edemeyen şerefsiz oğlu şerefsizdir. İspat edildiği takdirde de ben bu politikayı tümünden bırakacağım" dedi.

İHRAÇ SÜRECİ BAŞLADI

Sonra ne oldu?

Meral Akşener, Ümit Dikbayır'ı ihraç talebiyle disipline sevk etti.

TACİZİ Mİ İMA ETTİ

Meral Akşener, "Hele gariban kız çocuklarına, delikanlılara, onları üzenleri, onları istismar edenleri silmezsem adiyim" demişti. Ben de buna İYİ Parti'de mide bulandırıcı söylentiler dolaşıyor demiştim.

Bunları tek tek yazıyorum. Çünkü önümüzdeki günlerde karşılaşacağınız iddiaları çözmek için ipucu olsun istiyorum.

1-Gariban kız çocukları

2-Delikanlılar

3-Onları istismar edenler

Delikanlılar bölümüyle ilgili defterin kapandığını düşünüyorum.

AHLAKİ DEĞİL

Gariban kız çocuklarıyla ilgili defterin bir sayfası şimdi açılabilir. Diğer sayfası gerek duyulduğu zaman kullanılmak üzere bekletilebilir. Şifreli konuşma, ne biliyorsan yaz diyebilirsiniz. Ama ben bu tür belaltı vuruşları ahlaki bulmam. O yüzden girmem.

MİLLETVEKİLİ SIRALARI

Ama partinin kasasından eksilen 132 milyon TL'nin buharlaştırıldığı iddiası, yurtdışına para transferi ve belediyelerle kurulan parasal ilişkiler size çok çarpıcı gelebilir. Ama asıl iddialar milletvekili listelerindeki sıralamalar üzerinde odaklanıyor.

SEYİTHAN İZSİZ NE DEMİŞ

İYİ Parti'den istifa furyası bu hafta da devam edebilir. Eski bakanlardan İstanbul Milletvekili Salim Ensarioğlu'nun istifa edeceği söyleniyor. İstifa edeceği söylenen İstanbul Milletvekili Seyithan İzsiz ise, İstanbul'daki toplantıda kürsüye çıkıp, "Bir yere gitmiyorum. Partimdeyim" diye bir konuşma yapmış. Seyithan İzsiz'in şimdilik istifa etmeyeceği ama uzun vadede partide kalıcı olmayacağı söyleniyor.

Kim istifa eder kim etmez ben işin orasında değilim.

AKŞENER'İ TASFİYE EDER Mİ

Seçimden sonra İYİ Parti kan kaybetmeye devam ediyor. Kriz giderek derinleşiyor. İYİ Parti bu hava içinde yerel seçimlere gidiyor.

Akşener partiyi toparlayamazsa yerel seçimde büyük bir hüsrana uğrayabilir.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri Kemal Kılıçdaroğlu'nu tasfiye etti, yerel seçimde yaşanacak bir ağır bir yenilgi Meral Akşener'i koltuğundan edebilir.

Benden uyarısı.

İSRAİLLİLERİ İSRAİL VURMUŞ

7 Ekim günüydü.

Hamas'ın İsrail topraklarına saldırı başlattığı saatlerdi. İsrail'de müzik festivaline katılanların Hamas tarafından vurulduğuna ilişkin görüntüler ortaya çıktı. Gerçekten korkunçtu.

TEPKİ GÖSTERDİK

'Sivillere yönelik katliamı kim yaptıysa yanlıştır' dedik. İster Hamas yapsın, ister başka bir güç. Bu bir felakettir diye tepki gösterdik. Hamas rehinelere kaçırıldığını kabul etti. Ama konsere katılanları biz öldürmedik dedi. Ama yeterince ikna edici olmadı.

İSRAİL HELİKOPTERİ TARADI

Ta ki İsrail gazetesi Haaretz, bir İsrail savaş helikopterinin Hamaslılara ateş açarken sivilleri de vurduğunun ortaya çıktığını yazana kadar. Haaretz'in haberi şöyle:

“Bir polis kaynağına göre, soruşturma aynı zamanda olay yerine gelen ve görünüşte oradaki teröristlere ateş açan İsrail ordusuna ait bir savaş helikopterinin de bazı festival katılımcılarını vurduğunu gösteriyor. Polise göre, festivalde 364 kişi öldürüldü.”

HAMAS'IN HABERİ YOKMUŞ

Haaretz bunu nereden öğreniyor? İsrail'de bu konuda bir soruşturma açılmış.

Soruşturma sonucunda yapılan tespitler şöyle:

1-Hamas'ın müzik festivalinden haberi yoktu.

2-Hamas'ın saldırı esnasında dronlar ve paraşütlü unsurlar sayesinde müzik festivalini öğrendiği,

3-Polis soruşturmasında festivale katılanların çoğunun ilk silah sesi duyulmadan yarım saat önce partinin durdurulmasına karar verildiği için kaçmayı başardığı,

4-Bir İsrail savaş helikopterinin Hamaslılara ateş açarken sivilleri de vurduğu

TOP MERMİSİ KULLANMIŞ

5-Pilotlar kimin terörist kimin İsrailli olduğunu ayırmanın zor olduğunu anlayınca, saat 09.00 sıralarında bazıları üstlerinden izin almadan bağımsız olarak teröristlere karşı top mermisi kullanmaya karar verdi.

İSRAİL,İSRAİL'İ ÇÜRÜTTÜ

İsrail, İsrail'in yalanını ortaya çıkardı. Yetmedi bir de Hamas'ın, Şifa Hastanesi'ni kullandığını ispat etmek için bir görüntü yayınladı. Hamas yaralı olan rehineleri tedavi için Şifa Hastanesi'ne götürmüştü. İşin özü şu; müzik festivaline katılan İsraillileri, İsrail helikopterleri vurmuş. Hamas da yaralıları tedavi için hastaneye götürmüştü.

Kimin katil kimin mazlum olduğunu bu kez İsrail ispat etti.

Esfender KORKMAZ

Hükûmet işsizliği de halının altına süpürdü

TÜİK'in tarifinde “**iş gücüne dâhil olmayanlar**” işsiz veya istihdamda bulunmayan kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfustur.

Ev işi yapanlar, eğitim-öğretim, emekli, çalışamaz halde olanlar tartışmasız iş gücüne dâhil değildir. Ancak, iş bulma umudu olmayanlar, iş aramayıp iş bulsa hemen işbaşı yapacak olanları, TÜİK işsiz kabul etmiyor. Ama Türkiye şartlarında bunlar işsizdir. Mamafih, TÜİK bunları potansiyel iş gücü olarak ayrıca hesaplıyor.

Aşağıdaki tablodan anlaşılacağı üzere 2023 yılı üçüncü çeyreğinde bir yıl önceye göre işsiz sayılmayanlar;

*İş bulma umudunu kaybedenler 211 bin;

*İş aramayıp iş bulsa başlayacak olanlar 268 bin, arttı.

*Diğer 588 bin arttı.

İşsiz sayılmayanlar içinde yer alan “**diğer**” kaleminde 2022 de 2602 kişi iken, 2023'te bu sayı 588 bin artarak 3190'a çıkıyor. Bu “**diğer**”in kimleri kapsadığını TÜİK'in açıklamalarında ben bulamadım.

Diğer dediğiniz en fazla yüzde 1 veya yüzde iki olur. Burada ise 2023 yılında, iş bulma umudunu kaybeden, iş aramayan ve fakat iş bulsa çalışacak olanlar ile diğer kalemi toplamı 6604'tür. Bu toplamda “**diğer**” kaleminin payı yüzde 48'dir. Bu şekilde ve izahı yapılmamış bir “**diğer**” gerçek işsizlik oranının gizlenmesinde kullanılabilir. Bu nedenle TÜİK'in “**bu diğerin ne olduğunu ve hangi alt kalemlerden oluştuğunu**” açıklaması gerekir.

***Sonuçta; TÜİK tarafından tartışmalı olan işsiz sayılmayanlar toplam olarak 1116 kişi arttı.**

Bu bir yerde çöpleri halının altına süpürmek demektir. Bu fark işsizlik oranını suni olarak düşürdü. Ama TÜİK bu dediklerimi de katarak potansiyel iş gücünü yüzde 14,9 hesaplıyor. Bu oran geçen sene aynı çeyrekte 14,2 idi.

Bu sene potansiyel iş gücü oranı arttı ve fakat ilan edilen işsizlik oranı yüzde 11'den yüzde 9,2'ye geriledi.

2022 VE 2023 ÜÇÜNCÜ ÇEYREK İŞSİZ SAYILMAYANLAR			
	2022	2023	FARK
İş bulma umudunu kaybedenler	1618	1829	211
İş bulsa hemen başlayacak olupta iş aramayanlar	1172	1440	268
İş arayan fakat iş başı yapamayacak durumda olanlar	96	145	49
Diğer	2602	3190	588
TOPLAM	5488	6604	1116
İŞSİZ SAYISI	3433	3218	-215
TÜİK İŞSİZLİK ORANI	11	9,2	-1,8

Öte yandan; 2022 üçüncü çeyreği ile 2023 üçüncü çeyreği arasında **nüfus 1 milyon 100 bin kişi arttı**. (Artış hızı yüzde 1,01) Buna karşılık istihdam edilenler aynı çeyrekler de 30 milyon 787 binden 31 milyon 724'e yükseldi. **Yani 937 bin arttı**.

Bu nasıl bir hesap? Nüfus artışı istihdam artışından fazla ve fakat işsizlik oranı yüzde 11'den yüzde 9,2'ye düşüyor?

İbrahim Kahveci

Ana sorun Peso mu?

Arjantin... Bir zamanlar dünyanın en zengin 7. ülkesi... Şimdi ilk 30'dan düşmemek için çabalıyor.

Arjantin parası 2013 yılında dolar karşısında 5,0 peso değerindeydi. Resmi rakamlara göre şimdi 1 dolar 350 peso ediyor. Lakin gayri resmi fiyatlar 800-900 pesoya kadar çıkıyor.

Arjantin bu duruma nasıl geldi? Yani bugün mü geldi veya 2013 sonrası yanlış para politikaları ile mi geldi?

Söyleyeyim: HAYIR.

Arjantin YAPISAL ÇÖKÜŞ ülkesi açısından çok önemli bir örnektir. Yıllarca **iç siyasetin ve siyasetçilerin parti-lider çıkarı etrafında kümelenmesi** ile batmıştır.

O nedenle diyorum ki "Türkiye'deki partileri ve liderlikleri çıkar grupları olmaktan kurtarmalıyız."

Türkiye'deki siyasetin büyük kısmı çıkar amaçlı oluşan gruplar etrafında oluşmaktadır. Bunu bir an önce silmeliyiz ve yok etmeliyiz. O nedenle ilk işimiz **siyasi partiler yasasını** ve işleyişlerini düzeltmek olmalıdır.

İkinci durum yapısal çöküş... İşte o noktada Arjantin'i geriden takip eden bir ülkeyiz.

Öyle bahsedildiği gibi yapısal reformlar ile geçirilecek durumumuz yok. Geçmişte dile getirdiğim gibi bizim DEVRİMLERE ihtiyacımız var.

Bakınız bugün Türkiye'nin kısa vadede yaşadığı sorunlar aslında çok önemli değildir. Bunları bir süre sıkıntı çeker ama rahatlıkla çözeriz. Oysa orta-uzun vade açısından sıkıştığımız yapısal çöküş durumu bizi çok daha zor duruma bırakacaktır.

Mesela ülkeden eğitilmişlerin gitmesi ve yerlerine eğitimsiz ama bizden olmayan ülkelerden göç almamız önemli bir yozlaşmadır.

Nitekim Türkiye **teknolojik seviye olarak yaklaşık 15-20 yıldır hiç ilerlemiyor.**

Eğitim sistemimiz başta olmak üzere çok önemli tıkanıklıklarla karşı karşıyayız. Bu konularda çok örnekler verdim. Lütfen eski yazılarımızdan bu konulara bir kez daha bakınız.

Benim yaklaşık olarak 2016 yılından beri sürekli dile getirdiğim konuyu yeniden hatırlatmak isterim: **Türkiye önce Arjantin olacak sonra da Venezuela...**

Enflasyon&Faiz sarmalından muhtemelen Arjantin olmaktan kurtuluyoruz ama yapısal çöküş açısından Arjantin'i geriden izlemeye devam ediyoruz.

Bu konu hayati meselemizdir.

Ülkenin bilimden-teknolojiden kopuşu bizi bu noktaya hızla getiriyor. Yarınlarımızın kapkaranlık olacağını çok rahatlıkla söyleyebilirim.

Kalitenin, liyakatin, bilimin gittiği yerden yeşil ot bitmez. Cehaletin hakim olduğu yerde akıl işe yaramaz. İnancın temel alındığı yerde ilerleme olmaz.

Ama hepsinden önemlisi, çıkar amaçlı örgütlenmelerin ülkeyi getireceği yeri Arjantin örneğinden görebiliriz.

29 Büyük Buhrandan sonra Avrupa'da Hitler ve Mussolini gibi diktatörler demokrasi ile iktidara geldiler. Belki de demokrasilerin en büyük çıkmazı burada yatıyor.

Sistem içerisinde çözüm bulamayan merkez partiler ve anlayışlar yerlerini radikal görüşlere terk etmek zorunda kalıyor.

Bugün Dünya'da diktatörleri değil ama otokratik ve akıl dışı yönetimleri görebiliyoruz. Avrupa'nın tam ortasındaki Macaristan buna en güzel örnek olsa gerek.

Toplumlar ekonomik buhranlarda sadece paralarını kaybetmiyor, aynı zamanda akıllarını da kaybediyor. Merkezde bulamadıkları çözümleri giderek radikal arayışlarda bulmaya çalışıyorlar.

Burada sorunun ilk ayağı radikallerde olsa da temel ayağı merkez görüşlerin çözüm-alternatif olamayışlarıdır. Çünkü radikal değişimlere gidemeyen-alışkanlık üzerinden sistemde temel değişimlere kapalı yapılar çözüm üretilmiyorlar.

21.11.2023

Özellikle gelir dağılımının ve fakirliğin bu kadar bozuk olduğu ortamda merkez sol anlayışların tıkanıklığı küresel bir sorun haline gelmiştir. Sorunun ikinci ayağı tam da burasıdır.

Brezilya Bolsonaro'dan zor da olsa kurtuldu ve ekonomide olumlu adımlar geldi. Ama şimdi Arjantin benzer çıkmaza giriyor.

Bakalım sonu nasıl olacak?

Umarım biz bize benzemeyiz.